

NỘI DUNG VÀ PHƯƠNG PHÁP GIẢNG DẠY MÔN ĐỌC BÁO NHẪM NÂNG CAO CHẤT LƯỢNG ĐÀO TẠO TIẾNG HÁN CHO SINH VIÊN VIỆT NAM

Th.s Trần Thị Thanh Liêm
Trường Đại học Ngoại ngữ Hà Nội

Đọc báo tiếng Hán là một môn học quan trọng và rất cần thiết dành cho sinh viên Việt Nam học tiếng Hán. Đọc báo tiếng Hán không những giúp sinh viên hiểu rõ các khía cạnh đa dạng của thực tế xã hội Trung Quốc, mà còn giúp họ nắm được cách viết các bài văn bằng tiếng Hán thuộc các thể loại văn viết mới nhất và thực tế nhất của Trung Quốc. Tại sao sinh viên tiếng Hán lại quan tâm nhiều đến môn Đọc báo tiếng Hán đến thế? Đó là vì môn Đọc báo tiếng Hán mang tính thực dụng và tính hiện đại cao. Nội dung giáo trình phong phú và đa dạng, bao gồm nhiều từ ngữ hiện hành cũng như nhiều từ ngữ trong văn cổ tiếng Hán. Ngoài ra còn có nhiều thuật ngữ chuyên ngành và chuyên sâu đã và đang được sử dụng nhiều trong báo chí tiếng Hán. Để giúp sinh viên tiếng Hán hiểu được tất cả các dạng bài báo tiếng Hán khác nhau là một việc làm không dễ dàng. Đó là lý do chúng tôi viết bài báo này để giới thiệu một vài ý kiến nhỏ xung quanh vấn đề dạy và học môn Đọc báo tiếng Hán.

Qua thực tế giảng dạy, chúng tôi nhận thấy, dạy và học là một quá trình chuyển hóa phức tạp, nó liên quan đến nhiều mặt và nhiều nhân tố như đối tượng học, thầy giáo, giáo trình, giáo học pháp v.v... Các nhân tố đó có liên quan mật thiết với nhau, ảnh hưởng qua lại và chi phối lẫn nhau, đồng thời cũng giúp nhau cùng hoàn thiện. Sau đây chúng tôi xin trình bày một vài nét nổi bật có liên quan tới những nhân tố quan trọng như đã được giới thiệu ở trên.

1. Đặc điểm của giáo trình đọc báo và mục đích, đối tượng truyền thụ

Trước tiên chúng tôi xin giới thiệu sơ qua về Giáo trình đọc báo tiếng Hán ở trình độ trung cấp**. Mỗi bài khoá chính của giáo trình này có độ dài khoảng trên dưới 1000 từ, nhấn mạnh việc học các nhóm từ, thành ngữ và mẫu câu thường xuyên được sử dụng trong báo chí tiếng Hán, tập trung rèn luyện và nâng cao các kỹ năng đọc báo cơ bản như đoán từ, đọc hiểu câu và ý đoạn, tóm tắt nội dung cả bài, phán đoán, luyện đọc tiêu đề, tiểu đề v.v... Giáo trình giới thiệu những kiến thức cơ bản thích ứng với hiện trạng của xã hội Trung Quốc, như truyền thống văn

** Xem “Luyện đọc báo chí trung cấp” và “Giáo trình đọc báo”. Nxb Đại học Ngôn ngữ Văn hóa Bắc Kinh

hoá, hệ thống nhà nước, chính trị và luật pháp, kinh tế và đời sống con người, tâm lý cộng đồng, môi trường, du lịch v.v...

Giáo trình đọc báo tiếng Hán được giảng dạy trong 136 giờ, khoảng 34 buổi học. Hoàn thành khoá trình này, sinh viên đạt trình độ theo yêu cầu của chương trình đọc báo tiếng Hán năm thứ 3. Qua con số điều tra trong khoảng 200 sinh viên năm thứ 3 (FT 2000 và TC 2000, khoa tiếng Trung Quốc, Đại học Ngoại ngữ Hà Nội), kết quả cho thấy đại đa số sinh viên muốn được học theo giáo trình mới hơn, vì hầu hết các bài báo trong Giáo trình đọc báo này đều được thu thập từ các loại báo chủ yếu của Trung Quốc từ những năm tháng của thập kỷ 90, thông tin không còn mang tính cập nhật và mới mẻ nữa.

Giáo trình đọc báo tiếng Hán được soạn cho đối tượng là sinh viên nước ngoài đến Trung Quốc học tiếng Hán. Mục đích giảng dạy là thông qua luyện đọc, có thể nâng cao kỹ năng và trình độ đọc báo của sinh viên, bởi vậy giáo viên chú trọng giúp sinh viên nắm vững các kỹ năng giao tiếp ngôn ngữ (không chú trọng việc học kiến thức ngôn ngữ như ở năm thứ 2), tăng nhanh tốc độ đọc báo, nâng cao hiệu quả luyện đọc, ví dụ cùng một bài văn có độ dài như nhau, trước đây đọc mất 10 phút chỉ hiểu được 50%, sau khi học xong Giáo trình đọc báo này, thì sinh viên chỉ đọc mất 5 phút đã hiểu được 90% nội dung của bài báo đó.

2. Nội dung giáo trình đọc báo tiếng Hán và phương thức giảng dạy

Giáo trình đọc báo tiếng Hán tập I + II gồm 34 bài (dài khoảng 600 trang) mỗi bài một chuyên đề, sắp xếp từ dễ đến khó. Mỗi bài có một bài đọc chính và từ 2 đến 3 bài đọc phụ. Từ mới có giải thích và dịch ra tiếng Anh, bài nào cũng có nhiều dạng bài tập về từ ngữ, mẫu câu và những bài tập đọc hiểu khác. Theo chúng tôi, về bài đọc giáo viên tùy theo độ khó dễ, dài ngắn của bài báo mà yêu cầu sinh viên sử dụng các phương thức đọc khác nhau như: đọc nhanh cả bài; đọc lướt qua mục lục hoặc tiêu đề để chọn nội dung cần đọc; vừa đọc vừa tra chọn thông tin (ví dụ: thời gian chuyến tàu chạy v.v...); lược đọc: nói được đại ý hoặc có thể tóm tắt nội dung bài đọc; đọc xong có thể phân tích, phán đoán và bình phẩm nội dung bài đọc; đọc thâm v.v... Sau khi hướng dẫn cách đọc, giáo viên luyện kỹ năng đọc cho sinh viên.

Luyện kỹ năng gồm hai bước, đó là: *Giải thích kỹ năng* và *luyện kỹ năng*. *Giải thích kỹ năng* có nghĩa là khi muốn truyền thụ kiến thức, trước tiên giáo viên giảng giải những kỹ năng đọc báo cần thiết cho sinh viên, sau đó mới luyện những kỹ năng đọc cho họ; *luyện kỹ năng* đọc chủ yếu là luyện theo ngữ điệu thực tế, yêu cầu sinh viên luyện đọc theo phương thức cơ bản giống như việc họ đang giao tiếp, đang đọc báo vậy. Khi cho sinh viên luyện đọc, tốt nhất là hướng dẫn họ làm xong bài tập mới học từ mới để họ luyện được kỹ năng phán đoán từ mới.

Về bài tập Giáo trình đọc báo, theo chúng tôi, sinh viên có thể tham khảo 3 cách làm bài tập như sau:

1. Xem bài tập trước khi đọc, có nghĩa là xem qua bài tập trước, để tham khảo những câu hỏi, những yêu cầu của bài tập rồi mới đọc báo, sau đó vừa đọc báo vừa làm bài tập hoặc trả lời câu hỏi của bài tập.

2. Đọc xong bài đọc mới làm bài tập, có nghĩa là trước tiên đọc bài đọc, sau đó xem bài tập, cuối cùng mới làm bài tập hoặc trả lời những câu hỏi của bài tập.

3. Vừa xem bài đọc, vừa làm bài tập.

Nói tóm lại, nội dung Giáo trình đọc báo trung cấp tuy đã có tìm tòi, thu thập từ các loại báo chủ yếu của Trung Quốc những đề tài thiết thực, hệ thống bài đọc, bài tập đa dạng, nhưng Giáo trình đọc báo tiếng Hán ở trình độ trung cấp vẫn đang đứng trước những thách thức mới, cần phải có sáng tạo hơn trong biên soạn nội dung, cấu trúc, thông tin cập nhật... mới có thể đáp ứng được yêu cầu ngày càng cao của người học.

3. Một vài phương pháp giảng dạy môn đọc báo tiếng Hán cho sinh viên là người Việt

3.1. Luyện đọc theo giáo trình

Thông thường đầu tiên chúng tôi gợi ý về nội dung bài đọc, giải thích những chỗ khó về ngôn ngữ, sau đó gợi sinh viên đọc để kiểm tra tốc độ đọc và mức độ hiểu bài của sinh viên. Ví dụ: Giáo viên gợi ý về nội dung, thể loại, bối cảnh văn hóa, thời đại và tác giả v.v... Có thể gợi ý bằng hình thức hỏi đáp để sinh viên hiểu và có hứng thú đọc.

Tiếp theo là bước giải thích từ mới khó, cấu trúc ngữ pháp khó và luyện tập để bồi dưỡng cho sinh viên khả năng xử lý từ ngữ và cấu trúc ngữ pháp khó, ví dụ như khả năng tra từ điển và sử dụng sách công cụ như sổ tay dùng từ v.v...

Bước 3 là bước bồi dưỡng khả năng đọc cho sinh viên. Sinh viên có thể từng bước học được cách tự mình giải quyết những khó khăn trong quá trình đọc hiểu. Vậy làm thế nào để phát huy được tính tích cực của sinh viên? Theo chúng tôi, giáo viên có thể đưa ra nhiều câu hỏi, ví dụ như hỏi về nhân vật, nghề nghiệp, sự kiện, thời gian hoặc địa điểm xảy ra sự việc, kết quả ra sao; Giáo viên có thể hạn chế thời gian đọc, sinh viên đọc xong trả lời câu hỏi về nội dung đã đọc; Đặt những câu hỏi với nội dung sâu hơn, khó hơn, thầy giáo trả lời hoặc giải đáp bằng cách cho cả lớp cùng thảo luận để tìm ra đáp án; Sinh viên đọc hết đoạn nào, giáo viên hỏi luôn nội dung đoạn đó, có thể hỏi về từ ngữ, cũng có thể hỏi về nội dung; Khi sinh viên đọc xong bài đọc, giáo viên cũng có thể hỏi những câu hỏi có liên quan đến nội dung của bài đọc. Với cách giảng này, cần phát tài liệu tại chỗ cho sinh viên hoặc không cho sinh viên chuẩn bị trước mới có hiệu quả. Để bồi dưỡng khả năng đọc nhanh cho sinh viên, thông thường nên yêu cầu sinh viên luyện đọc trước, học từ mới sau.

Bước 4 có thể chia thành 4 lượt. Lượt 1 yêu cầu sinh viên trả lời câu hỏi theo các đáp án đúng hoặc sai. Lượt 2 yêu cầu sinh viên trả lời bằng cách tìm đáp án ngay trong phần nội dung vừa đọc xong. Lượt 3 yêu cầu sinh viên chọn đáp án đúng thông qua cách suy đoán. Lượt 4 yêu cầu sinh viên sau khi đọc hiểu, suy đoán để có cách nhìn nhận của riêng mình về quan điểm của tác giả, về sự kiện, nhân vật v.v...

3.2. Nâng cao trình độ đọc hiểu cho sinh viên

Việc rèn luyện kỹ năng đọc hiểu có liên quan đến phương pháp luyện tập để tăng nhanh tốc độ đọc hiểu. Bởi vì mục đích cuối cùng của việc bồi dưỡng kỹ năng đọc hiểu, chính là làm sao để sinh viên đọc hiểu với tốc độ nhanh nhất. Sau đây xin giới thiệu một vài phương pháp luyện tập:

1. Yêu cầu sinh viên sau khi đọc xong trả lời câu hỏi.
2. Lựa chọn đáp án đúng.
3. Phán đoán đáp án đúng hoặc sai.
4. Chọn từ điển trống (từ đồng nghĩa, trái nghĩa v.v...)
5. Điền từ nối.
6. Điền trống tổng hợp.
7. Xem bản đồ, tìm địa chỉ, tuyến đường.
8. Điền từ vào bảng biểu.
9. Tổng kết đại ý của bài đọc.
10. Tóm tắt bài đọc.
11. Thảo luận.

3.3. Tăng nhanh tốc độ đọc hiểu

Chúng ta đều biết tốc độ đọc nhanh hay chậm có liên quan đến việc rèn luyện kỹ năng đọc hiểu. Vì vậy cần hướng dẫn cho sinh viên biết tự nâng cao khả năng đọc nhanh, từ chỗ đọc từng chữ đến từng từ, rồi từ từng nhóm từ đến từng câu. Giáo viên cần khống chế thời gian đọc cho sinh viên. Sinh viên có thể đọc nội dung phần từ ngữ đã che khuất (lúc ẩn lúc hiện) trên ngữ liệu đã được in trước (có thể trình bày theo dạng hình góc vuông hoặc hình tháp v.v...). Sinh viên cũng có thể luyện đọc theo dạng điền trống hoặc dạng ngừng ngắt theo ý câu, phân câu, từ tổ. Luyện đọc hiểu theo phương pháp này giáo viên cần chú ý chọn ngữ liệu phù hợp với trình độ của sinh viên, yêu cầu sinh viên đọc với tốc độ vừa phải, và tập trung tư tưởng cao độ, như vậy sinh viên sẽ có hứng thú đọc, chỉ đọc một lần không phải đọc lại, như vậy hiệu quả đọc hiểu sẽ cao hơn.

Ngoài ra còn có thể lựa chọn các phương pháp đọc hiểu khác như phán đoán nghĩa của từ ngữ, của câu, ngữ đoạn, đoán từ đồng nghĩa, từ hợp thành (từ ghép) v.v... Nếu có nhiều từ mới không đoán được, yêu cầu sinh viên không tra từ điển, không hỏi thầy. Vì sao vậy? Đó là vì để họ tự khống chế thời gian đọc, gặp từ không hiểu bỏ qua, một lần không hiểu, hai, ba lần sau sẽ hiểu, nhưng nếu cuối cùng vẫn không hiểu từ mới đó, thì khi đọc hết cả bài, nhất định sẽ hiểu được nội dung bài báo và quan điểm chủ yếu của tác giả, cũng có nghĩa là đã đạt được mục đích mà sinh viên mong muốn, đó chính là đọc hiểu.

3.4. Luyện đọc theo kỹ năng

Chúng ta có thể bồi dưỡng cho sinh viên các kỹ năng đọc như: đọc lướt; đọc có tra tìm, lựa chọn thông tin; lược đọc để tóm tắt, khái quát nội dung hoặc đại ý của bài đọc; đọc nhanh cả bài; đọc có phân tích bình luận; đọc kỹ; đọc thâm v.v... Sau đây xin giới thiệu năm phương pháp luyện đọc cơ bản để bồi dưỡng kỹ năng đọc hiểu cho sinh viên:

1. *Đọc nhanh cả bài*: Đọc nhanh cả bài có nghĩa là yêu cầu sinh viên đọc cả bài một lượt với tốc độ nhanh, nắm vững đại ý của bài và những tình tiết quan trọng, hiểu được mạch văn và có thể tóm tắt nội dung, đồng thời cũng phải hiểu được quan điểm và thái độ của tác giả. Đọc nhanh cả bài xong sinh viên nắm được các yêu cầu như đã nêu trên tức là đã bước đầu luyện được kỹ năng đọc với tốc độ nhanh.

2. *Đọc lướt qua*: Yêu cầu sinh viên đọc lướt qua đầu đề, mục lục để hiểu được một cách khái quát nội dung cả bài, để tìm ra những bài hoặc mục mà mình cần đọc. Ví dụ ở chương nào của cuốn sách, ở trang nào của tờ báo, hoặc phần nào của trang báo có nội dung thông tin mà sinh viên cần đọc.

3. *Lược đọc*: Yêu cầu sinh viên lược đọc một lần cả bài để hiểu được đại ý, mạch văn và khái quát được nội dung của bài đọc. Lược đọc tức đọc lướt nhanh từng mấy dòng liền, còn đọc nhanh cả bài tức là đọc nhanh từng chữ một.

4. *Vừa đọc vừa tra tìm lựa chọn thông tin*: Có hai loại, một là đọc thời khóa biểu, lịch trình, số điện thoại, thực đơn ở nhà hàng v.v... Hai là đọc các loại văn bản như thông báo, quảng cáo v.v... Yêu cầu sinh viên không đọc từng chữ một, mà chỉ đọc lướt qua để hiểu những thông tin cần đọc, những thông tin không cần thiết thì không đọc.

5. *Đọc kỹ*: Yêu cầu sinh viên đọc từng câu để hiểu được nội dung bài văn cần đọc. Đây là phương pháp mà ở trên lớp học chúng tôi thường dùng nhất. Đọc theo cách có lý giải, ghi nhớ, đánh giá, bình luận, phân tích và có sáng tạo. Yêu cầu sinh viên khi đọc cần ghi nhớ, ghi chép, đánh giá v.v... để không ngừng bồi dưỡng khả năng lý giải cho sinh viên. Phương pháp này chủ yếu là yêu cầu sinh viên đọc thâm, giáo viên chỉ là người hướng dẫn. Xưa nay chúng tôi đa phần gọi từng em một đọc, chúng tôi cho rằng từ nay phải nên để sinh viên đọc thâm, hiệu quả sẽ cao hơn. Giáo viên có thể giúp sinh viên lý giải bài đọc theo các cách như:

a. Vừa đọc, vừa nghĩ, vừa đánh dấu từ trọng điểm để sau khi đọc có thể trích ghi, chọn ghi hoặc để trả lời câu hỏi và làm một số bài tập khác.

b. Vừa đọc vừa ghi lời phê hoặc chú thích. Ví dụ ghi ý đoạn, ghi lại cách nhìn nhận, sự nhạy cảm của mình để đọc xong có thể phát biểu ý kiến hoặc có thể viết thành một bài văn.

c. Vừa đọc vừa ghi chép đại ý của bài, quan điểm của tác giả, đánh giá hoặc cảm nghĩ của mình... Phương pháp này có thể bồi dưỡng được khả năng tư duy và khả năng viết văn của sinh viên.

Trên đây chúng tôi chỉ nêu một vài phương pháp đọc hiểu cơ bản. Trong quá trình rèn luyện kỹ năng đọc hiểu, năm phương pháp trên cũng có thể đan xen sử dụng. Ví dụ như khi đọc lướt sinh viên tìm được ở trang Văn hóa thể thao có bài về một trận đấu bóng chuyền, sinh viên có thể dùng phương pháp đọc và tra tìm để tìm ra kết quả của trận đấu bóng chuyền. Nếu thời gian cho phép, sau khi đọc lướt, sinh viên có thể đọc nhanh cả bài để tìm hiểu qua tình hình của trận đấu, ví dụ tình hình đập bóng, phát bóng v.v...

Tóm lại, để nâng cao chất lượng dạy và học môn Đọc báo tiếng Hán, chúng ta cần không ngừng cải tiến và biên soạn giáo trình mới, không ngừng bồi dưỡng trình độ chuyên môn và giáo học pháp cho giáo viên, mặt khác phải luôn suy nghĩ tìm tòi để giới thiệu nhiều cách học phù hợp cho sinh viên là người Việt, nhằm nâng cao khả năng cảm nhận (tính nhạy cảm) của sinh viên (ví dụ về tốc độ, đọc với một tốc độ nhất định: mỗi phút đọc được một bài báo khoảng 450 chữ, nói được đại ý của bài), nâng cao khả năng và tốc độ đọc hiểu: từ chữ → từ → câu → đoạn văn → cả bài văn, tiến tới thưởng thức và phân tích được (về cảm thụ, nêu câu hỏi và thắc mắc) thái độ và quan điểm của tác giả, cách nhìn nhận của từng sinh viên và những điều nghi vấn.

Trong quá trình dạy và học môn Đọc báo tiếng Hán, giáo trình và giáo học pháp đóng vai trò rất quan trọng, nhưng theo chúng tôi, đối với sinh viên tiếng Hán thì phương pháp học tập và việc tự học lại càng quan trọng hơn. Damen nói: “Sự quan tâm trước tiên của người giáo viên là tạo điều kiện (giáo học pháp và giáo trình tốt)* cho cuộc hành trình tiệm tiến văn hoá và người học nên tự quyết định cái đích cuối cùng cho mình”. Chúng tôi cho rằng, lời đề nghị của Damen là rất đúng.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Bàn Thụy Tinh. *Giáo trình đọc báo*. Nxb Đại học Ngôn ngữ - Văn hóa Bắc Kinh. 2001.
2. Đồng Tiểu Bình. *Giáo trình duyệt đọc trung cấp*. Nxb Đại học Bắc Kinh. 1999.
3. *Cơ sở ngôn ngữ báo chí*. Nxb Học viện Ngôn ngữ Bắc Kinh. 1991.

* Nội dung trong ngoặc đơn là lời của tác giả